

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի 2023թ. Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը

Հաճախակի տրվող հարցեր

Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը (ԿԸՀ):

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի (ԹԻ) Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը (ԿԸՀ) գնահատում և դասակարգում է պետությունները/տարածքները՝ ըստ փորձագետների և գործարար ոլորտի ղեկավարների կողմից հանրային ոլորտի (պետական և համայնքային մարմիններ) կոռումպացվածության ընկալման: Այն բաղադրյալ համաթիվ է, որը ստացվում է մի շարք հեղինակավոր կազմակերպությունների կողմից անցկացված 13 հարցումների և գնահատումների՝ կոռուպցիային առնչվող տվյալների համադրությամբ: ԿԸՀ-ն կոռուպցիայի վերաբերյալ աշխարհում ամենից լայնորեն գործածվող ցուցանիշն է:

Որո՞նք են ԿԸՀ հաշվարկման համար օգտագործվող տվյալների աղբյուրները:

ԿԸՀ-ն հիմնված է կառավարման և բիզնես միջավայրի վերլուծության ոլորտներում մասնագիտացած 12 անկախ կազմակերպությունների 13 տվյալների (աղբյուրների) վրա: ԿԸՀ-ի համար օգտագործված տեղեկատվության աղբյուրները հիմնված են անցած 2 տարիների ընթացքում հրապարակված տվյալների վրա: ԿԸՀ-ն ներառում է միայն այն աղբյուրները, որոնք տալիս են պետությունների/տարածքների խմբերի համաթվեր և չափում են փորձագետների՝ հանրային ոլորտում առկա կոռուպցիայի ընկալումը: Տվյալների աղբյուրների լրիվ ցանկի, հարցվածների տեսակների և տրված կոնկրետ հարցերի վերաբերյալ տե՛ս **ԿԸՀ աղբյուրների նկարագրության փաստաթուղթը**

(https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_SourceDescriptionEN.pdf):

Ինչի՞ համար է պետք ԿԸՀ-ն, եթե կան 13 տարբեր աղբյուրներ, որոնք չափում են կոռուպցիայի դրսևորումները հանրային ոլորտում:

Շնորհիվ իր չորս հատկանիշների՝ ԿԸՀ-ն դառնում է կառավարման արժեքավոր ցուցիչ:

1. ԿԸՀ-ն աշխարհագրական առումով ունի համաշխարհային ընդգրկում:
2. ԿԸՀ-ն ավելի հուսալի աղբյուր է, քան ամեն մի առանձին աղբյուրի տվյալները, քանի որ այն, վերցնելով առավազն 3, իսկ հնարավորության դեպքում՝ բոլոր 13 աղբյուրների արժեքների միջինը, չեզոքացնում է որևէ մեկ կամ մի քանի աղբյուրներում առկա հնարավոր սխալների ազդեցությունը:
3. ԿԸՀ-ն, իր 0-ից 100 սանդղակով, ավելի մանրամասն է իրարից տարանջատում տարբեր երկրների կոռուպցիայի ընկալման մակարդակները, քան ամեն մի առանձին վերցրած աղբյուր, որոնք կիրառում են, օրինակ, 1-ից 7 կամ 1-ից 10 սանդղակներ, որոնց վրա յուրաքանչյուր երկրի համաթիվը ամբողջ թիվ է:

4. Քանի որ ԿԸՀ-ն հաշվարկելու համար օգտագործվող տարբեր աղբյուրները գնահատում են հանրային ոլորտում կոռուպցիայի տարբեր չափումներ և դրսևորումներ, ԿԸՀ-ն իր մեկ ցուցիչով ի մի է բերում կոռուպցիայի տարբեր ասպեկտները:

Ինչո՞ւ է ԿԸՀ-ն հիմնվում ընկալման վրա:

Կոռուպցիան ընդհանրապես իր մեջ ներառում է անօրինական գործունեության տեսակներ, որոնք միտումնավոր թաքցվում են և բացահայտվում են միայն սկանդալների, հետաքննությունների կամ քրեական հետապնդումների միջոցով: Չնայած ակադեմիական ոլորտի հետազոտողները, քաղաքացիական հասարակությունը և կառավարությունները գրանցել են առաջընթաց առանձին ոլորտներում կոռուպցիան օբյեկտիվորեն չափելու առումով, այսօրվա դրությամբ չկա որևէ ցուցիչ, որն ուղղակիորեն և սպառնիչ կերպով կարող էր չափել տարբեր պետություններում կամ տարածքներում առկա կոռուպցիայի օբյեկտիվ մակարդակը: ԿԸՀ-ն հաշվարկելու համար օգտագործված աղբյուրներում և հարցումներում հարցվածներին տրվում են հարցեր, որոնք ներառված են ճշգրիտ կերպով մշակված և փորձարկված հարցաշարերում: (Բոլոր աղբյուրների ցանկի և այդ աղբյուրներում ներառված հարցերի համար տե՛ս https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_SourceDescriptionEN.pdf) ԿԸՀ-ն արտացոլում է տեղեկացված շահագրգիռ կողմերի կարծիքները, որոնք զգալի չափով կոռելացված են այնպիսի օբյեկտիվ ցուցիչների հետ, ինչպիսին է շարքային քաղաքացիների կաշառատվության փորձը, որն արտացոլված է [Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրում](#):

Ո՞ր պետությունները/տարածքներն են ընդգրկված Կոռուպցիայի ընկալման համաթվի (ԿԸՀ) դասակարգման աղյուսակում և ինչո՞ւ:

Որպեսզի պետությունը/տարածքը ընդգրկվի դասակարգման աղյուսակում՝ այն պետք է ներառված լինի ԿԸՀ տվյալների առնվազն երեք աղբյուրներում: Համաթվի աղյուսակում տվյալ պետության ներառված չլինելը նշանակում է միայն այն, որ նրա վերաբերյալ առկա չէ կոռուպցիային առնչվող բավարար տեղեկատվություն, այլ ոչ թե, որ այդ երկրում կոռուպցիա գոյություն չունի: Սկսած 2012 թվականից ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում ներառվել են աշխարհի մոտ 180 երկրներ և տարածքներ:

Ո՞րն է ԿԸՀ դասակարգման մեջ երկրի/տարածքի զբաղեցրած տեղի և նրա ԿԸՀ արժեքի միջև տարբերությունը:

Երկրի/տարածքի ԿԸՀ արժեքը ցույց է տալիս նրա հանրային ոլորտում կոռուպցիայի առկայության ընկալման մակարդակը 0-ից 100 սանդղակով, որտեղ 0-ն նշանակում է, որ երկիրն ընկալվում է որպես բացարձակապես կոռումպացված, իսկ 100-ը նշանակում է, որ պետությունն ընկալվում է որպես բացարձակապես մաքուր: Երկրի զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում ցույց է տալիս նրա դիրքը դասակարգման մեջ ներառված երկրների/տարածքների շարքում: Երկրի զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում կարող է նաև պարզապես փոփոխվել՝ պայմանավորված այդ աղյուսակում ներառված երկրների թվի փոփոխությամբ կամ եթե այլ երկրների համաթվերը աճել կամ նվազել են:

Կոռուպցիայի ո՞ր դրսևորումներն են արտացոլված ԿԸՀ-ում:

Տվյալների հավաքագրման հարցերի ձևակերպումներից ելնելով՝ ԿԸՀ հաշվարկման համար օգտագործված աղբյուրների տվյալները ներառում են կոռուպցիայի հետևյալ դրսևորումները.

- Կաշառակերություն
- Հանրային միջոցների մսխում
- Պետական պաշտոնից անպատիժ կերպով անձնական օգուտներ ստացող պաշտոնյաների լայն տարածվածություն
- Հանրային ոլորտում կոռուպցիան սահմանափակելու և բարեվարքության արդյունավետ մեխանիզմներ ներդնելու՝ իշխանությունների ունակություն
- Բյուրոկրատական քաշքշուկ և ավելորդ ընթացակարգեր, որոնք կարող են մեծացնել կոռուպցիոն դրսևորումների քանակը
- Հանրային ծառայությունում ըստ արժանիքների ի հակադրություն «խնամի-ծանոթ-բարեկամ» սկզբունքի վրա հիմնված աշխատանքի ընդունում
- Կոռումպացված պաշտոնյաների արդյունավետ քրեական հետապնդում
- Պետական պաշտոնյաների գույքի և եկամուտի հայտարարագրմանը և շահերի բախման կանխարգելմանն ուղղված գործուն օրենքների առկայություն
- Ազդարարների, լրագրողների և քննիչների արդյունավետ իրավական պաշտպանություն, երբ նրանք բացահայտում են կաշառակերության և կոռուպցիայի դեպքեր
- Պետության զավթման միջոցով պետության ծառայեցումը անձնական շահերին
- Զաղաքացիական հասարակության համար պետական մարմինների գործունեության հետ կապված տեղեկատվության մատչելիություն

ԿԸՀ աղբյուրների կողմից տրված հարցերի ամբողջական ցանկի համար տե՛ս մեր

Աղբյուրների նկարագրության փաստաթուղթը

(https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_SourceDescriptionEN.pdf):

Կոռուպցիայի ո՞ր դրսևորումները չի արտացոլում ԿԸՀ-ն:

ԿԸՀ աղբյուրների տվյալները չեն արտացոլում կոռուպցիայի հետևյալ դրսևորումները.

- Շարքային քաղաքացիների կողմից կոռուպցիայի ընկալում կամ փորձ
- Հարկային ոլորտում օրինախախտումներ
- Ապօրինի ֆինանսական հոսքեր
- Կոռուպցիոն գործարքներում ներթաշված անձինք (փաստաբաններ, հաշվապահներ, ֆինանսական խորհրդականներ և այլն)
- Փողերի լվացում
- Մասնավոր հատվածում կոռուպցիա

- Ստվերային տնտեսություն և շուկաներ

ԿԸՅ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը արդյո՞ք աշխարհի ամենակոռումպացված պետությունն է:

Ոչ: ԿԸՅ-ն հանրային հատվածի կոռուպցիայի՝ այսինքն վարչական և քաղաքական կոռուպցիայի ընկալման ցուցանիշ է: Այն մի ողջ պետության կամ հասարակության կոռումպացվածության և այդ պետության քաղաքականության կամ գործունեության և կամ մասնավոր հատվածի գործունեության վերաբերյալ դատավճիռ չէ: ԿԸՅ դասակարգման ստորին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների քաղաքացիները հաճախ նույնքան մտահոգ են և ունեն նույնքան քննադատական մոտեցում կոռուպցիայի նկատմամբ, ինչպես վերին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների/տարածքների հասարակությունները:

Բացի այդ, ԿԸՅ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը այն պետությունը/տարածքն է, որում հանրային ոլորտում կոռուպցիայի մակարդակն ընկալվում է ամենաբարձրը *ԿԸՅ աղյուսակում ընդգրկված պետությունների/տարածքների շարքում*: ԿԸՅ-ն ոչ մի տեղեկություն չի տալիս այն պետությունների/տարածքների վերաբերյալ, որոնք ընդգրկված չեն այդ համաթվի աղյուսակում:

Կարելի՞ է, արդյոք, տվյալ երկրի 2020թ. ԿԸՅ արժեքը համեմատել նրա նախորդ տարվա արժեքի հետ:

Այո: 2012թ.-ին ԿԸՅ-ն հաշվարկելու մեթոդաբանության վերանայման հետևանքով փոխվեց նաև ԿԸՅ արժեքների սանդղակը, և այն այժմ 0-ից 100 է: Յուրաքանչյուր երկրի համաթվի արժեքը, որը հաշվարկված է՝ հիմնվելով տվյալների համապատասխան աղբյուրների վրա, համապատասխանեցվում է ԿԸՅ սանդղակի հետ՝ վերցնելով 2012թ.-ի ԿԸՅ գլոբալ միջինը և ստանդարտ շեղումը որպես հաշվանքի մեկնարկային տարի: Կիրառելով այս նոր սանդղակը՝ հնարավոր է դառնում համեմատել ԿԸՅ տվյալ տարվա արժեքները նրա նախորդ և հաջորդ տարիների արժեքների հետ՝ սկսած 2012 թվականից: Պայմանավորված ԿԸՅ հաշվարկման մեթոդաբանության նշված փոփոխությամբ, ԿԸՅ՝ 2012 թվականին նախորդող տարիների արժեքները չի կարելի համեմատել 2012 և նրան հաջորդող թվականների արժեքների հետ:

2012-ից փոխված մեթոդաբանության ավելի մանրամասն նկարագրությունն առկա է այստեղ՝

[Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվ՝ 2012թ. վերանայված մեթոդաբանություն](#)

Որտե՞ղ է հնարավոր գտնել տվյալների ամբողջական աղյուսակները ժամանակային շարքերի տեսքով:

Դա դուք կարող եք [Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի](#) կայքում:

Ցանկանում եմ ներկայացնել ԿԸՅ տվյալներն իմ հրապարակումներում: Պետք է, արդյո՞ք, դրա համար թույլտվություն խնդրեմ:

Ոչ: Եթե այլ բան չի նշվում, ապա Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի բովանդակությունը կարգավորվում է *Creative Commons Attribution-No Derivs 4.0* լիցենզիայով: Դա նշանակում է, որ դուք ազատ եք օգտագործելու մեր տվյալներն առանց մեզ հետ դա համաձայնեցնելու, եթե դուք համաձայն եք նշված լիցենզիայի պայմանների հետ:

Կարելի՞ է արդյոք, համեմատություններ անել մինչև 2012թ. ԿԸՀ արդյունքների հետ:

Ոչ, քանի որ 2012թ. մեթոդաբանությունը փոփոխության ենթարկվեց, և այդ տարվանից առաջ եղած արդյունքները չեն կարող համեմատվել հետագա տարիների արդյունքների հետ: Միայն 2012.-ից հետո ստացված արդյունքներն են իրար հետ համեմատելի:

Կարելի՞ է, արդյոք, համեմատել իրար հետ երկրներ, որոնք ԿԸՀ արժեքները հաշվարկվել են՝ օգտագործելով տարբեր աղբյուրներ:

Այո: Կիրառելով վերամասշտաբավորման գործողությունը՝ մեր բոլոր աղբյուրների տվյալների արժեքներն ավելի մոտ են բերվում գլոբալ միջինին և ստանդարտ շեղմանը, որոնց հաշվարկի մեկնակետը 2012 թվականն է: Դա հնարավորություն է տալիս իրականացնել ժամանակային համեմատություններ: Վերամասշտաբավորման մեր գործողության վերաբերյալ ավելի ամբողջական բացատրության համար տե՛ս **մեր մեթոդաբանության տեխնիկական նշումները** (https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_TechnicalMethodologyNote_EN.pdf)

Իմ երկրի ԿԸՀ արժեքը փոխվել է մեկ-երկու կետով: Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ կոռուպցիան ավելացել կամ նվազել է:

ԿԸՀ-ն բաղադրյալ ցուցիչ է, որը հաշվարկելու համար անհրաժեշտ է առնվազն երեք աղբյուր յուրաքանչյուր երկրի համար: Որոշ երկրների համար աղբյուրները տալիս են իրար մոտ արժեքներ, իսկ որոշ այլ երկրների դեպքում տարբեր աղբյուրների արժեքներն ավելի շատ են իրարից տարբերվում: Այս տարբերությունները ներկայացնելու համար ԿԸՀ արժեքի հետ մեկտեղ ներկայացվում են նաև ստանդարտ շեղումը և վստահելիության միջակայքերի վերին և ներքին սահմանները: Այն երկրների ԿԸՀ արժեքները, որոնց հաշվարկի համար օգտագործված աղբյուրների արժեքներն իրար մոտ են, կունենան ավելի փոքր ստանդարտ շեղում, քան այն երկրների ԿԸՀ արժեքները, որոնց հաշվարկի համար օգտագործված աղբյուրների արժեքներն իրարից շատ են տարբերվում: Քիչ հավանական է, որ ԿԸՀ արժեքի փոփոխությունը մեկ կամ երկու միավորով լինի վիճակագրորեն նշանակալի: Վիճակագրորեն նշանակալի փոփոխությունները բերված են մեր տվյալների Excel ֆորմատով աղյուսակներում. տե՛ս «**Վիճակագրորեն նշանակալի փոփոխություններ**» վերնագրով աղյուսակը :

Արտացոլում է, արդյոք, ԿԸՀ-ն տվյալ երկրում տիրող կոռուպցիայի ամբողջական պատկերը:

Ոչ: ԿԸՀ-ն սահմանափակված է որոշակի շրջանակով՝ վեր հանելով կոռուպցիան հանրային հատվածում գործարարների և երկրի փորձագետների տեսանկյունից: Այս մոտեցումը լրացնելու և կոռուպցիայի տարբեր ասպեկտներ ներկայացնելու համար Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Քարտուղարությունը և աշխարհի ավելի քան 100 երկրներում գտնվող նրա ազգային ներկայացուցչությունների ցանցը իրականացնում են կոռուպցիայի վերաբերյալ որակական և քանակական հետազոտություններ և ուսումնասիրություններ, որոնք տալիս են կոռուպցիայի չափի, տարածվածության և դիսամիկայի համապարփակ պատկերը ողջ աշխարհում:

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ ունի համաշխարհային, տարածաշրջանային և ոլորտային հետազոտությունների արդյունքներ, որոնք լրացնում են ԿԸՀ-ն: Մանրամասները կարող եք գտնել մեր կայքում (<http://transparency.org>):

Եղե՞լ են արդյոք ԿԸՀ մեթոդաբանության արժանահավատության անկախ ստուգումներ:

ԵՄ Եվրահանձնաժողովի համատեղ հետազոտությունների կենտրոնն անց է կացրել ԿԸՀ 2017-ի և դրա մեթոդաբանության անկախ աուդիտ: Նույն աուդիտն անց է կացվել 2012-ին՝ ԿԸՀ հաշվարկելու նոր մեթոդաբանության ներդրումից հետո: Երկու աուդիտի արդյունքում պարզվել է, որ ԿԸՀ-ն կոցեպտուալ և վիճակագրական տեսանկյունից տրամաբանական և ամբողջական է և ունի հավասարակշռված կառուցվածք: Ամբողջական զեկույցը և առաջարկությունները տե՛ս ԹԻ կայքում (<http://transparency.org>):

Ինչպե՞ս են հաշվարկվում վիճակագրորեն նշանակալի փոփոխությունները

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլը ԿԸՀ 2018-ից ի վեր ստանդարտ սխալը և ազդեցության չափերը հաշվարկելու վերանայված մոտեցում է կիրառել՝ Եվրահանձնաժողովի համատեղ հետազոտությունների կենտրոնի տված խորհուրդների հիման վրա: Վիճակագրորեն նշանակալի շարժիչ ուժերը հաշվարկվում են՝ օգտագործելով ներգործության չափը, ստանդարտ շեղումը, և յուրաքանչյուր երկրի համար օգտագործվող աղբյուրների քանակը: ԿԸՀ արժեքներում փոփոխությունները վիճակագրորեն նշանակալի են՝ կիրառելով 90% վստահելիության միջակայքը: Ամբողջական բացատրությունը, ներառյալ բանաձևերը, կարելի է գտնել ԹԻ կայքի [ծանոթություն տեխնիկական մեթոդաբանության վերաբերյալ էջում](#):